
 MiranMOŽINA BojanVARJAČIĆ RAJKO

Uvodnik

*Z vsako pesmijo me je manj.
Spraskam se v pesem. Počasi. Kos za kosom.
Bolečina je pekoča, a sladka.*

*Črna kri brizga iz verzov.
Pod nohti žari moje meso.
Z vsako pesmijo me je manj.*

*Pride čas, ko se postrgam vsega.
Brez kože bom, brez oči,
brez krvi in brez žil,
brez mesa, brez kosti.
Brez srca.*

Takrat bom najbolj popoln.

Marko Pavček

Miran: Z vsakim Kairosom me je manj...

Bojan: Kako to misliš?

Miran: Malo se hecam, a po drugi strani sem se tokrat spet precej izčrpal, da smo spravili novo dvojno številko pod streho. Moja funkcija naj bi bila častna, vendar sem moral spet krepko zavihati rokave. Menjava glavnega urednika je bila velik pretres, ki smo ga začutili šele po Majinem odhodu, saj je korektno poskrbela, da je delo do izdaje zadnje dvojne številke nemoteno teklo.

Že najti novega urednika je bilo zahtevno, kaj šele spodbujanje kolegov in kolegic, da kaj napišejo. Preko strokovnega sveta Slovenske krovne zveze za psihoterapijo (SKZP) je bilo iskanje novega urednika neuspešno. Tako sem šel v akcijo tudi sam, se osebno obrnil na okoli petnajst kolegov in kolegic in dobil same košarice. Nato je Maja priporočila tebe in čeprav sem te poznal sam po dveh objavah v Kairosu, sem te poklical.

Bojan: Ko si me zaprosil za sodelovanje pri urednikovanju Kairosa, sem bil sprva presenečen, nekoliko zadržan in negotov. SKZP sem slabo poznal. Pri službenem in izobraževalnem delovanju sem bil vpet v druge organizacije, SKZP pa mi je vzbujala kvečjemu dvom. Ta ni bil utemeljen na mojem poznavanju, pač pa je izviral iz neartikulirane klime nenaklonjenosti znotraj omejenega polja "mi in oni." Moral sem se vprašati: »Kdo pa sem jaz? Komu pripadam?« Lahko bi rekel, da bolj ljudem okrog sebe, kot pa organizacijam. A klimi se kljub temu nisem mogel izogniti in na nereflimirani ravni sem jo podpiral. Vzporedno s tem se je v meni vršilo zorenje v smer sprejemanja različnosti in zavračanja političnih in strokovnih delitev, ki so bolj plod iger moči, osebnih, skupinskih in zgodovinskih dinamik, kot pa objektivne presoje. Sicer pa, ali je ta

sploh mogoča?

Miran: Tudi mene je bilo strah, ali te bodo člani in članice strokovnega sveta SKZP potrdili, potem ko sem jim posredoval tvojo prošnjo. Lani sem neformalno potipal, če bi Združenje psihoterapevtov Slovenije (ZPS) bilo zainteresirano, da Kairos postane skupna revija SKZP in ZPS. Sem pač nepopravljivi idealist in še vedno mislim, da bi Kairos lahko bil strokovno in znanstveno nevtralna revija, to pomeni, nevezana na določeno organizacijo, podprta pa od številnih psihoterapevtskih združenj in organizacij pa tudi posameznikov kot resnično naša, skupna slovenska revija vseh slovenskih psihoterapevtov. Pa je bila reakcija s strani ZPS, kljub temu da se je uredniškemu odboru priključil Peter Praper, še bolj rezervirana, kot sem si mislil. Po drugi strani pa sem s svojo idejo povečal strahove na strani SKZP, da bi s priključitvijo ZPS izgubili Kairos, tako da je večina članov strokovnega sveta SKZP potem sprejela sklep, da psihoterapevti iz ZPS lahko sodelujejo v uredniškem odboru in uredniškem svetu, da pa revija ostane pod okriljem SKZP. Tako sem malo trepetal, ali te bodo potrdili za glavnega urednika, ker nisi SKZP-jevec in delaš na Psihiatrični kliniki, sodeluješ pri ZPS...

Bojan: V trenutku, ko sem sprejel funkcijo glavnega urednika Kairosa, sem bil očitno že dovolj odprt, da sem z eno nogo prestopil na »drugo« stran, ne brez obotavljanja, ne brez strahu pred okoliško kritiko, in – za lastno duševno zdravje zelo pomembno – ne da bi izgubil občutek svoje identitete. Delitvam se v življenju seveda ne moremo izogniti, so namreč strukturna nujnost, podpirajo našo identiteto, so primerno odložišče za »slabe objekte« naše psihe in konfliktna sile v matičnih skupinah. A eno od naših poslanstev je tudi refleksija delitev in težnja k integraciji. V tem smislu sem pri SKZP našel ustrezne sogovornike. Tudi drugi člani uredniškega odbora in strokovni svet SKZP so me prijateljsko sprejeli. Zdaj nisem niti njihov, niti naš, pač pa nekje vmes ali morda od obojih. Veselim se novih izzivov in poznanstev.

Miran: Aleluja, res dobrodošel. Niti njihov, niti naš, pač pa nekje vmes ali morda od obojih... Sijajno! Kot predstavnik mlajše generacije slovenskih psihoterapevtov mi s tem vzbujáš upanje, da vam oz. nam (morda tudi starejšim in mlajšim skupaj) bo uspelo premoščanje številnih razcepov med slovenskimi psihoterapevti. V odnosih med nami je veliko strahu, molka, nelagodja, nestrpnosti, včasih celo sovraštva, sramu, poniž(ev)anja, bolečine in nezaupanja. Preveč, saj kljub temu da bi marsikdo pričakoval, da bi prav psihoterapevti zaradi svojega strokovnega znanja in osebne izkušnje, skozi katero naj bi postali bolj celoviti (integrirani, kot v našem terapevtskem žargonu radi rečemo), bili celo dober zgled drugim, se žal ne moremo prav nič pohvaliti s kvaliteto medsebojnih kolegialnih odnosov. Strah nas je kaj reči, še bolj napisati, strah nas je pa tudi konfliktov in soočanja, spopada različnih oz. nasprotnih mnenj. To je kultura, ki smo jo vpili v socialističnih časih, kultura nezaupanja (oz. paranoje v našem žargonu), dvojne komunikacije (v oči ti povem eno, za hrbtom govorim o tebi drugo) z navidezno prijaznostjo in navideznim strinjanjem.

Bojan: Uf, uf, tole je pa precej črnogledo.

Miran: No, kot psihoanalitično usmerjen terapevt mi lahko pustiš še malo prosto asociirati, v tem primeru težiti, ha, ha. Malo prostora za to sem si zaslužil, ko sem z dvema člankoma spet reševal Kairos, da smo nabrali dovolj prispevkov. Kronično pomanjkanje člankov je najbrž tudi odraz tega, da imamo opraviti tudi s precej teže v lastnih vrstah, ali ne?

Bojan: Ja, že v par mesecih sem spoznal, da urednikovati slovenski reviji za psihoterapijo ni enostavno. Kot usposobljeni diagnostik potrjujem tvoj klinični vtis, saj sem od predhodnikov

podedoval kronično težavo (po definiciji MKB 10) revije: pomanjkanje avtorjev, ki bi objavljali. Slovenija je majhna, zaradi številnih notranjih razcepljenosti pa je še manjša.

Miran: V reviji *Ona* je bil 3. februarja 2009 objavljen sijajen intervju z družinskim in zakonskim terapevtom Tomažem Erzarjem z naslovom *Ustrahovani do kosti*. Erzar meni, da Slovenec ne pesti to, da smo majhen narod, ampak da smo travmatiziran narod. Ker smo čustveno in spominsko zasedeni s strahom, težko najdemo energijo za nove izzive. Gre za podedovani, stoletni strah, ki pravi, da ni mogoče ničesar narediti in da je bolje, če se potuhneš. Obremenjeni smo z negativnim razmišljanjem, kot "saj ne zmoreš, ne bo ti uspelo", in nasploh občutji poraženosti. Ugotavlja, da potrebujemo model uspešnosti, model lastne aktivnosti. Gre za notranji občutek samostojnosti oziroma tega, da si aktiven dejavnik, ki lahko nekaj spremeni. To je po Erzarjevih besedah prava samostojnost.

Erzar sicer ne govori posebej o psihoterapevtih, vendar po mojem mnenju nismo izjeme, ko pravi, da sta se šele s politično samostojnostjo odprla prostor in možnost, da se v celoti zavemo svoje čustvene nesamostojnosti, nesposobnosti za sodelovanje, vztrajanje v preizkušnjah ter globoke ustrahovanosti, ki sega do kosti. Bistveno je, pravi, da začnemo strah prepoznovati in se mu ne izmikamo več z različnimi oblikami odvisnosti in trenutne bolj ali manj manipulativne povezanosti in prijateljavanja. Kjer je toliko nezaupanja in negotovosti, tam je treba veliko kontrole.

Nato dodaja, da imamo Slovenci visoko stopnjo samodestruktivnosti, depresije in konfliktov znotraj družbe in vse to govori o naši slabi samopodobi. Ta niha od veličastne samopodobe do zaničevanja. Nihanje od ene skrajnosti do druge je zelo naše, izraža se v športu, politiki, umetnosti in jaz bi dodal tudi med nami psihoterapevti. Določajo nas naša zgodovina, večstoletna čustvena izpraznjenost, zamrznjenost, ustrahovanost, depresivnost ter strah.

Bojan: Razumem, katero raven vpliva družbe na posameznika imaš v mislih. Sam imam sicer pred opisi narodnih karakterjev določene zadržke, saj delujejo posplošeno in bi jih lahko pripisali tudi drugim narodom, ki bi se v njih enako hitro ugledali. Nekaj projektivnega deluje na tej ravni, zato menim, da mora tovrstnim opisom stati nasproti tudi pozitiven opis, ki nas lahko spodbuja, opogumlja, hrani naš narcisizem, ki ga kot majhen narod nimamo od kje črpati. Spomnim se, ko je nek zdravnik na službenem kolegiju predstavil rezultate svetovne raziskave o depresiji in se je izkazalo, da smo Slovenci med najmanj depresivnimi, kot bolj pobiti so se izkazali celo Španci in Portugalci. Na kolegiju smo se hitro zagreli za iskanje napak v metodologiji, saj nam je bilo nemogoče verjeti, da je raziskava verodostojna. Sam pa sem imel vtis, da je šlo pri publiku tudi za pomanjkanje nekega lahkotnejšega duha, ki bi se pokazal v sprejetju rezultatov in potrditvi »dobrega« v Slovincih. Strokovnjaki pri pacientih vse prehitro iščemo patologijo. No, naj se vrnem k reviji.

Druga težava, ki jo vidim, je širina naše revije. Gojenje različnih pristopov pozdravljam. A kljub sprejemanju različnosti večina od nas obvlada le enega, morda dva pristopa, in ga zanima bolj to, kot pa kaj drugega. Kako lahko tako splošna revija nahrani toliko specifičnih ust?

Miran: S tole mislijo si me pa res presenetil. Še nikoli nisem pomislil, da bi tudi to lahko bil eden od razlogov, da s temle našim Kairosom tako težko šlepamo. Jaz sem namreč do zdaj vedno mislil obratno, da bo prav zaradi tega, ker nas je samo dva milijona, lažje, če se različni pristopi povežemo pod streho skupne revije. Če pomislim samo na sistemske terapevte, med katere spadam, bi težko, da ne rečem nemogoče, izdajali samostojno slovensko revijo za sistemske psihoterapijo. Poleg tega smo po stari slovenski navadi sistemci, kot se kratko večkrat imenuje-

mo, razdeljeni na ti. »londonsko« skupino in skupino za kibernetiko psihoterapije in sistemsko psihoterapijo, ki ji pripadam tudi sam. Pa tudi znotraj naše skupine ni preprosto in smo razdeljeni v nekaj podskupin, ki bi se lahko bolj povezale. Ali pa družinski terapevti, ki so se po poskusu povezovanja v Slovenskem društvu za družinsko terapijo razšli, tako da je društvo že nekaj let samo na papirju.

Bojan: Delitve vidim tudi sam. Morda sem bil v svoji kritiki prevelike širine revije prehiter, ali pa gre za dve različni, nespravljivi ravni, tj. ozkost ima eno, širina pa kakšno drugo težavo. Napišiva pod mojo drugo diagnostično oceno - i.o. Ena od rešitev, ki se mi je zarisala na obzorju, je denimo možnost izdajanja tematskih števil. Tematskost poenoti različnost. A za tematskost je potreben velik bazen prispevkov, znotraj katerih lahko izbiramo. Da to ni povsem utopična ideja, dokazuje prav tokratna številka Kairosa, ki je v veliki meri tematska. To vidim kot izjemen dosežek in kvalitativni preskok, za katerega si v največji meri zaslužen ti.

Miran: Hvala ti. Hvala ti za to pohvalo in mnoge druge spodbude in pohvale, ki si mi jih dal, odkar si nastopil v vlogi glavnega urednika. Najino intenzivno mejliranje in telefoniranje je dajalo vetra v moja jadra. Zelo rad delam v dvojki in v timu. It's much more fun.

Tematski blok o konstruktivizmu in psihoterapiji sicer ni uspel točno tako, kot sem si ga zamislil, saj je Graham Barnes zaradi prezasedenosti v zadnjem trenutku odpovedal svoj prispevek o Gregoryju Batesonu, tako da upam, da bova o njem skupaj pripravila manjši tematski blok za naslednjo številko Kairosa. Se mi pa zdi zdaj kljub temu sijajen, saj sta se izkazala kolega Dinko Štajduhar in Urban Kordeš in kolegica Lea Šugman Bohinc, ki so pravzaprav vsi moji prijatelji, ne le kolegi in seveda vsi konstruktivisti, če nas je sploh možno kam in tako klasificirati. Ko sem prebiral njihove tekste in ko so nenadoma izpadli kar trije članki, na katere sva računala za to številko, se je v meni vžgal dovolj velik motiv, da sem osvežil in razširil svoj članek o konstruktivizmu in psihoterapiji iz leta 1998. Zdaj sem z rezultatom zelo zadovoljen. Bravo, dragi moji, Lea, Urban in Dinko! Bravo mi vsi! Spet smo nekaj skonstruirali!

Hvala tudi tebi za nov članek. Če bo še naprej produkcija drugih za Kairos tako skromna, bi pa morda midva kar sama napisala eno številko. Kaj se ti zdi, ha, ha...

Bojan: Nimam nič proti, ha, ha, a to bi storil bolj za umetniški vtis... No, resno - razširjenost, sprejetost in kvaliteta Kairosa bo odvisna od mnogih dejavnikov, npr. tudi okrepljeni uredniški odbor se še ni zares zagnal. Tu imamo še rezerve. Se pa za prve uspešne začetke sodelovanja vsem članom razširjenega uredniškega odbora iskreno zahvaljujem.

Miran: Vsekakor. RAČUNAVA NA VAS, dragi člani uredniškega odbora! Zelo dobro pa je že poprijel Denis, naš novi tehnični urednik, ki je poln dobre volje, prijeten sodelavec, kipi od idej in jih tudi dobro uresničuje. Razvijamo se v pravo udarno trojko. Veseli me tudi, da smo vsi trije našli podporo pri Mileni Vidmar, predsednici SKZP, in Janiju Brasu, predsedniku strokovnega sveta SKZP. Denis je, poleg tega, da postavlja novo spletno stran Kairosa v okviru nove spletne strani SKZP, iz menedžerskega vidika predlagal veliko izboljšav, npr. da bi bolje teklo širjenje naročniške baze, naročanje na revijo, register naročnikov, promocija revije in nenazadnje, da bi se še bolj uredilo plačevanje naročnine in da bi Kairos finančno plaval na pozitivni nuli. Pri zadnjem mu je v pomoč računovodkinja SKZP Manuela Mežič, za kar ji iskrena hvala. Tudi to je še kako pomemben del realnosti vsake revije.

Bojan: Odločilno vlogo za razcvet Kairosa pa bodo po mojem mnenju odigrali sistemski

dejavniki, tj. povezovanje terapevtov v Sloveniji, to pa zahteva čas, gnan z voljo. Kairosu zato želim predvsem ugodno klimo.

Miran: Tudi jaz tako mislim. Dva ključna sistemska dejavnika, ki jih med drugim tudi bolj podrobno predstavim v svojem drugem članku o psihoterapiji v Sloveniji danes in jutri, sta, ali bomo dobili zakon o psihoterapevtski dejavnosti in s tem ustoličili psihoterapijo kot samostojen poklic in kot zdravstveno dejavnost, drugi pa je, ali bomo uspeli z akademizacijo psihoterapije, kar med drugim pomeni tudi to, ali bomo uspeli še naprej razvijati študij psihoterapije takoj po maturi za prvi poklic. Akademizacija bi našemu Kairosu gotovo prinesla več člankov, saj bi se preko univerzitetnih učiteljev v psihoterapevtskih visokošolskih programih izobraževanja povečala potreba po objavljanju za akademsko kariero.

V tej številki sem tako posebno vesel članka as. dr. Polone Matjan Štuhec, klinične psihologinje in psihoterapevtke, ki dela s polovičnim delovnim časom na Oddelku za psihologijo Filozofske fakultete v Ljubljani, kjer poučuje psihoterapevtske predmete. Hkrati pa dela kot psihoterapevtka in supervizorka na Inštitutu za klinično psihologijo in psihoterapijo v Ljubljani. Vesel sem tudi zato, ker je pomembna članica ZPS in zato upam, da je njena objava spet droben premik k boljšemu sodelovanju med SKZP in ZPS. In nenazadnje sem njenega prispevka vesel tudi zato, ker sva se od leta 2006 na številnih sestankih, ona kot predstavnica ZPS in jaz kot predstavnik SKZP, prekalila v Delovni skupini za pripravo osnutka zakona o psihoterapevtski dejavnosti, tako da se je med nama postopno razvilo zaupanje, medsebojno spoštovanje in želja po sodelovanju.

Bojan: Do zdaj se še nisem udeležil nobenih študijskih dni SKZP, sem bil pa pozitivno presenečen, ko sem pregledoval dosedanje zbornike, ki si mi jih poklonil ob nastopu moje funkcije, in ko sem delal na redakciji bloka o letošnjih študijskih dnevih, ki so posvečeni Psihoterapiji otrok in mladostnikov. To bo spet bogato in zanimivo strokovno srečanje. Če k temu prištejemo, da bodo letos jeseni tudi Bregantovi dnevi posvečeni temi Navezanost, bo že to kar dobra bera strokovnih srečanj za slovensko psihoterapijo.

Miran: Ja, drži. Ob tem mi prihaja na misel stara življenjska modrost, da ima vsaka slaba stvar tudi dobro plat. Ko nama je primanjkovalo člankov za to številko, sva se odločila za ponatis članka Petra Nemetscheka Ko bom velik-a, ki je prvič izšel v zborniku študijskih dnevov SKZP na Rogli leta 2002. Članek je glede na letošnje študijske dneve več kot primeren, saj govori o družinski terapiji otrok, mladostnikov in staršev.

Peter je moj dragi učitelj, saj mi je sredi devetdesetih let širokogrudno omogočil štipendijo za triletno izobraževanje za učitelja družinske terapije. Njegov članek je prepoln dragocenih izkušenj iz njegove bogate prakse. Končal je Akademijo likovnih umetnosti in študij za vzgojitelja v otroškem vrtcu in za otroke s posebnimi potrebami. Nato je dokončal izobraževanje iz družinske terapije pri ZIST-u (to je inštitut za psihoterapijo v Münchenu), pri Virginii Satir in pri Paulu Carterju na META inštitutu v Kaliforniji. Pogosto je obiskoval znane terapevte v ZDA (npr. Jay Haley, Milton Erickson). Kot družinski terapevt dela od leta 1978 v lastni terapevtski praksi v Münchenu. Razvil je ti. Münchensko šolo družinske terapije z modelom reke življenja in uspešna izobraževanja iz družinske terapije, sistemske supervizije in coachinga. V Nemčiji velja za pionirja na področju družinske terapije z mladostniki in otroki. Od leta 1995 je redno prihajal v Slovenijo in vodil razne seminarje iz družinske terapije. Od leta 2002 do 2006 je skupaj z menoj in Mojco Kramer izpeljal triletno izobraževanje iz sistemske družinske terapije in svetovanja. Program je uspešno zaključilo 17 slovenskih strokovnjakov/kinj, metoda reke življenja, ki jo je

razvil, pa je postala del rednega programa specialnega izobraževanja iz sistemske psihoterapije, ki ga trenutno skupaj z Leo Šugman Bohinc, Dinkom Štajduharjem in drugimi kolegi in kolegicami vodim na Slovenskem inštitutu za psihoterapijo v Ljubljani.

Bojan: Res je njegov članek poln iskrivih domislic, svež, ustvarjalen, navdihujoč.

Miran: V tematski sklop psihoterapije otrok in mladostnikov pa spadata tudi bolj informativni tekst Hilariona Petzolda, večkratnega doktorja znanosti, častnega gosta letošnjih študijskih dnevov SKZP, vodje mednarodnega gibanja za integrativno geštalt terapijo, ki se je pri nas dobro prijela in ima že kar dvajsetletno tradicijo.

Bogdan Žorž pa je prispeval zanimivo razmišljanje o terapevtskem delu z otroki in mladostniki, ki smo ga uvrstili v rubriko Etika v psihoterapiji.

Bojan: Kljub temu da sem njegov tekst poslal kar nekaj terapevtkam in terapevtom, ki se ukvarjajo s psihoterapijo otrok, da bi napisali svoj odziv, nisem dobil nobenega odgovora. Si pa želim, da bi bil Kairos tudi prostor, kjer bi objavljali dialoge in odzive okoli zanimivih in aktualnih tem. Morda nam uspe v naslednji številki.

Miran: Mene je razveselilo Bogdanovo pismo – mimogrede, ali ni bil sijajen kot Večerni gost s Sandijem Čolnikom – v katerem pravi takole: „Želim še pisati, želim svoje nabrane izkušnje posredovati drugim tudi v taki obliki, torej tudi objavljati v Kairosu. Vendar pa imam nekaj pomislekov: Nimam niti ambicij, niti volje, da bi pisal članke po objavljenih navodilih. Pač - nabiranje nekakih točk mi je povsem nepomembno, pripisovanje iz tuje literature pa (če je sploh potrebno) prepuščam drugim... Sam si želim le spregovoriti iz osebne izkušnje - in nič več! Ne pričakujem, da bo to dobilo status nekakega strokovnega branja - pa se mi zdi kljub temu koristno, da kaj od tega preberejo tudi drugi, zlasti mlajši, ki se še učijo. Zato sem tudi prispevek, ki ti ga pošiljam, označil kot 'osebna refleksija'. Torej, če se ti zdi tak način pisanja še sprejemljiv, če to ne bi zniževalo strokovne ravni revije, bom z veseljem pisal!”

Seveda sem mu takoj pisal, da je v Kairosu prostora tudi za take prispevke. Nato je še predlagal, da bi uvedli še eno rubriko, z naslovom, recimo »iz prakse za prakso« ali kaj podobnega, v kateri bi povabili psihoterapevte, da objavljajo svoje terapevtske izkušnje, kar tudi ne bi zahtevalo forme strokovnega ali znanstvenega članka. Meni se zdi dobra ideja.

Bojan: Meni tudi. Tudi kakšen prevod ali odlomek knjige bi lahko izšel v taki, bolj svobodni obliki. Tako si me na primer spravil v dobro voljo s tvojim prevodom primera iz psihoterapevtske prakse Milтона H. Ericksona, kjer pokaže, kako je možno učinkovito ukrotiti podivjanega, razvajanega otroka. Za na videz banalnim in brezsrčnim svetovanjem mami je čutiti veliko modrost in kreativno nezavezanost običajnim praksam.

Miran: Ja, Erickson je razred zase. Ne samo zame, ampak za številne psihoterapevte po svetu je eden največjih, najbolj inovativnih psihoterapevtov dvajsetega stoletja, ki še čaka, da ga bodo slovenski psihoterapevti bolj odkrili in izkoristili za navdih. Njegov opus je impozanten tako po obsegu kot po kvaliteti in bo po mojem mnenju ostal večno dragocen.

Bojan: No, zdaj pa si malo oddahni, da te ne bo vse manj, da tvoj kairos ne bo ugasnil, ha, ha...

Miran: Marsikdo razume pesem Marka Pavčka, glede na to, kako je odšel, kot pesimistično,

vendar jaz v njej začutim globlje sporočilo, morda se motim, ampak vseeno, ti povem. Namreč, pesem mi poje o tem, da se v ustvarjalnem dejanju ustvarjalec razdaja, pa naj bo to pisanje pesmi, ples, predavanje, igra ali pa tudi pisanje strokovnih oz. raziskovalnih člankov. V ustvarjalni samoti počasi slači svoj jaz, ga postrga vsega. Skozi izničenje tistega omejenega dela sebe, ki morda želi neko nagrado, priznanje, ki se želi pokazati ali dokazati ipd., pride do nečesa širšega, do neke širše zavesti, ki potem zapoje, zapleše, zaigra ali se zapiše skozenj. Popolno. In skozi to širšo zavest se izpolni daleč bolj, kot se je izpraznil, utrudil. Ustvarjanje je protislovno početje – ko se kot jaz izgubiš, si najbolj popoln in poln v kreativnem dejanju samem. Ko plesalec in ples postaneta eno. Zato me ni samo manj, ampak tudi več...

Opravičilo uredništva

V zadnji dvojni številki Kairosa je prišlo do več neljubih napak, za kar se opravičujemo, škrtata smo pa takoj, ko je revija prišla iz tiskarne, ujeli in zaprli. Zaporna kazen mu, upamo, do te številke še ni potekla. Predlagali smo celo doživljenjsko ječo, vendar je možno, da bo dobil kakšen pogojni izpust. Poglejmo nekaj glavnih vragolij, ki jih je ušpičil:

- Na notranji strani platnice je bil tiskarski škrat še posebno domisel, saj mu je uspelo skopirati staro stanje uredniškega odbora. Celotno glavno urednico je predčasno odstavil in pripisal to vlogo nekdanjemu glavnemu uredniku Samu Pastirku. Zato globoko opravičilo Maji Smrdu, ki je dala številki pred svojim odhodom odločilni pečat.
- Z napačno navedbo imena pisca članka Bojana Varjačiča Rajka si je škrat storil medvedjo uslugo, saj je Bojan z novo številko postal glavni urednik in je škrtatu napovedal neusmiljen boj.
- Na zadnji platnici je v rubriki Vabila spremenil naslov prireditve Inštituta za realitetno terapijo iz Psihoterapija na Slovenskem v Psihologija na Slovenskem. Utemeljeno sumimo, da se je pri tem povezal s tistimi psihologi, ki so proti psihoterapiji, vendar je preiskava še v teku.
- Poskušal je tudi sabotirati vabilo na 8. študijske dneve SKZP in pri predstavitvi Hilariona Petzolda pojedel del zaključnega stavka, ki ga je po odločnem zaslišanju izpljunil: »ali svetovanje, prostovoljno delo in stik z naravo«, za kar se organizatorjem dogodka opravičujemo.
- Potem ko je obračunal z glavno urednico, tudi odgovornemu uredniku ni prizanesel, čeprav ga je ta preganjal oz. izganjal praktično po celi reviji. V članku Mirana Možine je pokazal svojo nenasitnost tako, da je na koncu strani 117 požrl polovico enega odstavka, prav tam, kjer se je Miran zahvaljeval številnim prijateljem/icam in kolegom/icam, ki so mu s svojimi odzivi na rokopis pomagali pri premoščanju negotovosti, ali naj objavi tako osebni tekst ali ne. Škrat je po prijettu priznal vsaj to, da za zahvale ni nikoli prepozno, zato tule sledi ponatis celega odstavka:
 »Takrat sem se zavedel, da hoče iz mene na plano nekaj večjega, nekaj, kar je precej osebno in čustveno. S člankom sem potem živel in ga pisal v valovih nekaj mesecev.

V določenem trenutku sem se zavedel, da je to najbolj osebni tekst, kar sem ga kdaj napisal in sem postal negotov, ali je sploh za objavo. Zato sem ga najprej poslal prijateljem/icam, znancom/kam in kolegom/icam. Ker sem dobil veliko pozitivnih odzivov in spodbud, sem se odločil za objavo. Hvala vsem za oporo, ki krepi moje zaupanje v to, da je lastna občutljivost in ranljivost lahko tudi pomemben ustvarjalni vir.«